

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 11 - 2020
från Kalle Eriksson

Jag har tidigare i flera nyhetsbrev

skrivit om estlandssvenskar som utvandrade och begav sig till en plats vid floden Dnepr i södra Ukraina och där skapade det, som kom att kallas Gammalsvenskby. Jag har också utformat ett bildspel, som jag använt i samband med föreläsningar i föreningar runt om i Skåne. Däremot har jag inte beskrivit de förhållanden som rådde för den svensktalande befolkningen i Estland och som gjorde, att så många gav sig ut på det djärva äventyret - att till fots!!! - och med tillhörigheterna lastade på oxkärror - ta sig den långa vägen till det utlovade fjärran målet .

Varför gav sig estlandssvenskarna iväg?

Svaret har många delar. Delarna skulle kunna sammanfattas i orden "sekellånga rättstvister". Godsägarna behandlade sin arrendatorer som om dessa vore livegna. Bönderna klagade på oriktiga pålagor och dagsverken.

Svenskarnas främste talesman Kitars-Jörgen- reste till Stockholm och uppvaktade svenske kungen med en bön om att kungen skulle kontakta den ryske tsaren i ärendet.

Som straff för detta initiativ utsattes han för misshandel. Fördrevs från sin gård. Avled av sviterna av misshandeln.

De svåra förhållandena för bönderna på de estländska öarna fortsatte

Under 1700- och 1800-talen hamnade Ormsö i fokus för kampen mellan godsägare och bönder. Bönderna behandlades som livegna och utsattes för sadistiska bestraffningar.

När den ryske tsaren avskaffade livegenskapen 1861, vädrade ormsöborna morgonluft

Hoppet var nu att få träffa den svenske kungen och be honom berätta för tsaren om böndernas belägenhet

Dagsverksarrendena förbjöds 1868.

Estlandssvenskarna kallades "eibofolke" (öbofolket)

De var ingen enhetlig grupp, Varje ö eller område hade sin egen dialekt och sina egna seder.

Problemen för öborna fortsatte. På 1890 -talet satte russificeringen sin in. Med första världskriget avstannade kontakterna över havet dvs med Sverige. Många estlandssvenskar skickades ut att slåss för tsarens Ryssland.

Estland förklarade sig självständigt 1918.

Många sökte sig till Sverige för arbete.

1939 kom den ryska ockupationen av Baltikum. Därmed inleddes den estlandssvenska bosättningens undergång

När tyskarna närmade sig 1941 började deportationerna ta fart. Bondsöner som dög till soldater, skollärare och andra som inte varit samarbetsvilliga sattes på tåg och rullades österut. Många försvann för alltid.

1943 när den tyska krigslyckan vände och ockupationsmakten ville skicka unga män till fronten som kanonmat, började öborna fly till Sverige i småbåtar. Kontakter mellan tyska myndigheter och Sverige ledde till att en del av den estlandssvenska befolkningen, ca 7000 personer, kunde transporteras över till Sverige med större fartyg

Kvar fanns nu en spillra av svensktalande kvar. Det var gamla, som inte velat flytta, och yngre som varit i ryska armen och nu kommit tillbaka.

Så har estlandssvenskanas liv på öarna fortsatt att pendla mellan hopp och förtvivlan. Den estlandssvenska perioden kan nu anses vara avslutad.

De kvarvarande estlandssvenskarna har nu en livaktig föreningsverksamhet.

Fotboll hos Nordamerikas indianer!

Jag har skrivit åtskilligt om fotbollens historia. Det har dock begränsats till den historia som gäller för den sport vi idag förknippar med ordet fotboll.

Fotbollen i vid mening har dock även en äldre historia.

När vi vill tränga in i denna tidiga historia om fotbollssporten, får vi gå till indianernas värld i Nordamerika.

Hos massachusettsindianerna spelades fotboll. Sporten var dock olik vår tids fotboll. Byar spelade mot varandra. Deltagarna målade sig som till strid för att bli osårbara. Planen var enorm. Målen var upp till en och en halv kilometer breda. De var smyckade med bäver- och utterskinn..

Delaware- och shawneeindianer spelade under en fruktbarhetsceremoni under våren. "Spring ceremony"

Irokeserna spelade fotboll i syfte att bota sjuka. Matcherna syftade till att skapa god hälsa och befrämja vänskap.

Fiendskapen mellan indianer och vita under 1800- och 1900-talen har hindrat idrotten att vidareutvecklas bland indianerna.

Dock har man viss verksamhet i många olika grenar. Inte minst i La crosse.

Tävlingar i löpning arrangeras bl.a. för att fira segrar över de vita.

Exempel på indianer som nått långt inom idrotten är mångkamparen Jim Thorpe.

Han kvalificerade sig att delta vid OS i Stockholm 1912. Där vann han såväl tiokamp som femkamp. Ett år efter OS diskvalificerades han!

Orsak: han hade spelat basketboll med ett professionellt lag. Därmed ansågs han ha brutit mot amatörreglerna!! Han fråntogs sina olympiska medaljer.

30 år efter sin död, 1983, fick han sin upprättelse., Hans medaljer återlämnades till familjen Thorpe.

Diskningar drabbade även svenskar.

När jag nu är inne på kapitlet amatör-proffs och de regler som gällt under vissa tider är det naturligt, att tanken flyger hem till Sverige,

Många av mina läsare minns nog uppståndelsen i Sverige, när vår särklassige löpare, Gunder Hägg, diskades - tillsammans med ett antal andra idrottare. De ansågs ta tagit emot viss ersättning för en del av sina kostnader i samband med de tävlingar där de ställde upp.

Hur är läget idag?

Jag har inte studerat ämnet särskilt mycket , men jag tolkar tystnaden som att man idag inte bryr sig särskilt mycket om vilken ersättning som idrottsmännen och -kvinnorna får för sitt idrottande.

Hör gärna av dig.

I det här Nyhetsbrevet har jag - som du märkt - behandlat företeelser som ligger långt från vår vardag. Mycket av innehållet väcker tankar och frågor.

Även om jag inte vet om jag har svaren på de frågor som kommer, är jag glad för att få synpunkter och frågor.

Jag behöver som synes täppa till en del kunskapsluckor i detta ämne.

Min boklåda.

Några av de böcker som jag skrivit är slutsålda. Av övriga böcker återstår ett fåtal ex.

Vissa böcker kan - också i enstaka ex.- finnas kvar i bokhandel i Båstad, Ängelholm eller Laholm eller på något av säljställena på Bjärehalvön.

Boktitel	Pris	Reapris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	350	70
Nära havet trivs jag bäst	350	

Vänligen

Kalle Eriksson

Hallavaravägen 102, 269 91 Båstad

0431-365 332

kalle@bjarenet.com